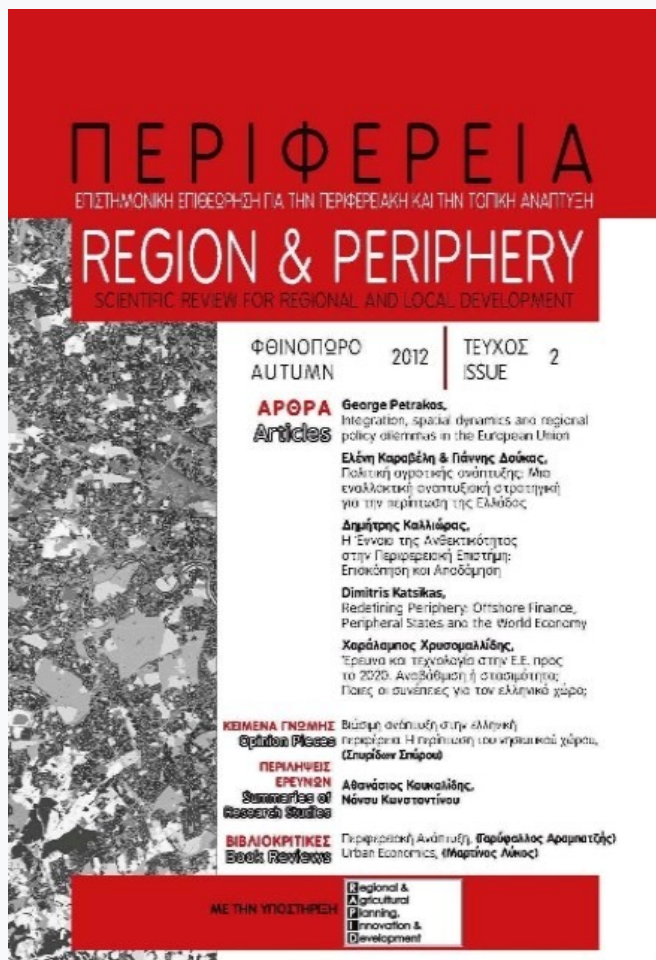

Περιφέρεια

Τόμ. 2, Αρ. 2 (2012)

Περιφέρεια | Region & Periphery

Έρευνα και τεχνολογία στην Ε.Ε. προς το 2020. Αναβάθμιση ή στασιμότητα; Ποιες οι συνέπειες για τον ελληνικό χώρο;

Χαράλαμπος Χρυσομαλλίδης

doi: [10.12681/rp.18760](https://doi.org/10.12681/rp.18760)

Copyright © 2018, Χαράλαμπος Χρυσομαλλίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χρυσομαλλίδης Χ. (2012). Έρευνα και τεχνολογία στην Ε.Ε. προς το 2020. Αναβάθμιση ή στασιμότητα; Ποιες οι συνέπειες για τον ελληνικό χώρο;. *Περιφέρεια*, 2(2), 79–98. <https://doi.org/10.12681/rp.18760>

Έρευνα και τεχνολογία στην Ε.Ε. προς το 2020. Αναβάθμιση ή στασιμότητα; Ποιες οι συνέπειες για τον ελληνικό χώρο;

Χαράλαμπος Χρυσομαλλίδης, Υποψήφιος Διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Περίληψη

Στο άρθρο γίνεται παρουσίαση και ανάλυση της πολιτικής της Ε.Ε. στον τομέα της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας για τα επόμενα χρόνια στη βάση της απόφασης για τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» και των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον κοινοτικό προϋπολογισμό της προγραμματικής περιόδου 2014-2020. Σκοπός είναι να απαντηθεί το ερώτημα αν οι εξελίξεις συνιστούν αναβάθμιση της σχετικής κοινοτικής δράσης σε σύγκριση με το πρόσφατο παρελθόν (δεκαετία '00), καθώς και η διερεύνηση των πιθανών συνεπειών για τον ελληνικό ερευνητικό χώρο και την εγχώρια πολιτική.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Δημόσια πολιτική, έρευνα, τεχνολογία, καινοτομία, Στρατηγική «Ευρώπη 2020», Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», Ελλάδα

Research and technology in E.U. towards 2020. Upgrade or stagnation? What the impact on Greece?

Charalampos Chrysomallidis, *PhD Candidate, University of Athens*

Abstract

The article presents future E.U. policy in the area of research, technology and innovation towards 2020. The analysis is based on Strategy “Europe 2020” and European Commission’s proposal on EU budget for the period 2014-2020. The goal is to examine whether or not these decisions and proposals lead to public policy’s upgrade and to seek the impact that they have on Greece, on its research community and on domestic public policy.

KEYWORDS: Public policy, research, technology, research, “Europe 2020”, “Horizon 2020”, Greece

1. Εισαγωγή

Διεθνώς από τη δεκαετία του '90 έχει ενταθεί η συζήτηση για την ανάγκη έμφασης στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας για αναπτυξιακούς και οικονομικούς λόγους. Διεθνείς οργανισμοί, όπως ο Ο.Ο.Σ.Α. και η Παγκόσμια Τράπεζα έδωσαν ιδιαίτερη βαρύτητα στη διαχείριση της τεχνολογίας και στη συνεργασία μεταξύ κυβέρνησης και επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα τον σταδιακό σχηματισμό μιας συναίνεσης σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο. Η Ε.Ε. συμμετείχε με τα κείμενά της στην εξέλιξη αυτή (European Commission, 1985; European Commission, 2000; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1993; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004), ενώ σε πρακτικό επίπεδο, αύξησε σημαντικά στις αρχές της δεκαετίας του '00 το ύψος της αντιστοιχίας κοινοτικής χρηματοδότησης.

Στην παρούσα οικονομική συγκυρία και με τον κίνδυνο της πραγματικής υποβάθμισης της πολιτικής έρευνας και τεχνολογίας τόσο χρηματοδοτικά, όσο και ποιοτικά στην πολιτική ημερήσια διάταξη των χωρών που αντιμετωπίζουν το μεγαλύτερο βάρος της δημοσιονομικής κρίσης, η Ε.Ε. εξακολουθεί να αποδίδει ιδιαίτερη σημασία σε αυτήν κι έτσι η ετήσια έκθεσή της για την ανάπτυξη κάνει αναφορά στα ζητήματα της εκπαίδευσης και της έρευνας στο τμήμα των μακροοικονομικών προϋποθέσεων για την ανάπτυξη. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ε.Ε. συμβουλεύει τα κράτη μέλη -κυρίως εκείνα με υψηλό έλλειμμα- να περικλύουν τις δημόσιες δαπάνες, εκτός από τους τομείς, οι οποίοι αποδίδουν μακροπρόθεσμα θετικά και διατηρήσιμα αναπτυξιακά αποτελέσματα, όπως η έρευνα, η τεχνολογία και η καινοτομία (European Commission, 2011γ).

Ενόψει της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020, η Ε.Ε. θα δραστηριοποιηθεί στον τομέα αυτό στη βάση δυο αξόνων: α) στο πλαίσιο της γενικότερης αναπτυξιακής στρατηγικής που έχει χαράξει για το άμεσο μέλλον και β) βάσει των αποφάσεων που θα ληφθούν για την κατανομή των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού που αποτελούν και το βασικότερο μέσο δράσης της Ε.Ε. στο συγκεκριμένο τομέα δημόσιας πολιτικής. Ως προς το πρώτο σκέλος δράσης, η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» παρουσιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2010, θέτοντας έτσι τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις της Ευρώπης για τα επόμενα χρόνια σε ένα πλαίσιο που εμπλέκει το εθνικό και το υπερεθνικό επίπεδο. Η ισορροπία μεταξύ των δυο επιπέδων δημόσιας πολιτικής εντοπίζεται στον προσδιορισμό της κατεύθυνσης και της στρατηγικής -που γίνεται στο ευρωπαϊκό επίπεδο- και στην εφαρμογή της όποιας σχετικής δράσης -που αφορά το εθνικό επίπεδο- χωρίς άμεσα στοιχεία καταναγκασμού του ενός επιπέδου έναντι του άλλου. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος της δράσης, τον κοινοτικό προϋπολογισμό και την κατανομή των πόρων του ανά δράση για την περίοδο 2014-2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τις σχετικές προτάσεις της το 2011 κι εκκρεμεί η διαπραγμάτευση στο πλαίσιο των κοινοτικών οργάνων, προκειμένου να ληφθούν οι οριστικές αποφάσεις που αναμένονται εντός του 2013.

Η διάρθρωση του άρθρου έχει ως εξής: αρχικά θα παρουσιαστούν τα βασικά στοιχεία του πρώτου εργαλείου δράσης της Ε.Ε., της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», συγκεκριμένα για τον τομέα έρευνας και τεχνολογίας, γίνεται σύγκριση με την πρακτική που ακολούθηθηκε κατά τη Στρατηγική της Λισαβόνας και διερευνώνται οι πιθανές συνέπειες για την Ελλάδα. Στην επόμενη ενότητα η συζή-

τηση επικεντρώνεται στη χρηματοδοτική διάσταση της δράσης της Ε.Ε., στο μέχρι στιγμής προτεινόμενο περιεχόμενο του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020» και στις συνέπειες που αναμένεται να έχουν οι προτάσεις της Επιτροπής για τον ελληνικό ερευνητικό χώρο για να ακολουθήσει η σύνοψη των συμπερασμάτων του άρθρου.

2. Στρατηγική «Ευρώπη 2020»

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστεί το πρώτο βασικό πλαίσιο της δράσης της Ε.Ε. ως το 2020, η Στρατηγική «Ευρώπη 2020». Πιο συγκεκριμένα, θα γίνει αναφορά στα βασικά στοιχεία της, θα αναλυθεί -υπό μια κριτική σκοπιά- στη βάση της υπάρχουσας εμπειρίας στον τομέα έρευνας και τεχνολογίας και θα διερευνηθεί η πιθανή εξέλιξη της πορείας προς το 2020, μέσω των επιδράσεων στην ελληνική περίπτωση.

2.1 Βασικά στοιχεία της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Στην αρχή της τρέχουσας δεκαετίας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε μια σειρά από τομείς δράσης και μέτρα πολιτικής που πρέπει να αναληφθούν, προκειμένου να ενισχυθεί η αναπτυξιακή δυναμική της ευρωπαϊκής οικονομίας με χρονικό ορίζοντα το 2020. Τα μέτρα αφορούν μια ευρεία γκάμα τομέων δράσης υπό τους όρους «έξυπνη», «βιώσιμη» και «χωρίς αποκλεισμούς» ανάπτυξη (European Commission, 2010). Εδώ θα αναλυθεί η πρώτη από τις τρεις πτυχές της επιδιωκόμενης ανάπτυξης, αυτή δηλαδή που χαρακτηρίζεται ως «έξυπνη». Η νέα στρατηγική της Ε.Ε. εξακολουθεί να αφορά ένα μεγάλο εύρος δημόσιων πολιτικών και θεμάτων που δεν είναι αναγκαστικά αλληλένδετα μεταξύ τους, αλλά χαρακτηρίζονται ως εργαλεία για την επίτευξη του κοινού σκοπού, δηλαδή τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής παραγωγής και την αναπτυξιακή ώθηση της ευρωπαϊκής οικονομίας. Ως πρωτοβουλία εμφανίζεται θεματικά και οργανωτικά πιο συγκροτημένη από τη Στρατηγική της Λισαβόνας, η οποία εκτεινόταν σε ένα ευρύ πλέγμα πολιτικών, καθιστώντας την τελικά ένα ανεφάρμοστο πλαίσιο που περιελάμβανε σχεδόν τα πάντα, χωρίς ιδιαίτερο αποτέλεσμα.

Όσον αφορά τον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας, τίθεται ο ποσοτικός στόχος της αύξησης της εθνικής χρηματοδότησης στο 3% του ΑΕΠ ως το 2020. Ο δείκτης της εθνικής χρηματοδότησης για έρευνα και τεχνολογία, ως % του ΑΕΠ, είναι μεν εύλωτος και εύκολα συγκρίσιμος, όμως ταυτόχρονα είναι ανεπαρκής ως μοναδικός δείκτης, π.χ. για τη μέτρηση της καινοτομικής δραστηριότητας (Tilford and Whyte, 2010), καθιστώντας δικαιολογημένη την αναφορά του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την ανάγκη επεξεργασίας κι άλλων σχετικών δεικτών από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Council, 2010). Η Επιτροπή με τη σειρά της, αναγνωρίζοντας τις διαφορετικές συνθήκες και σημεία αφετηρίας σε κάθε κράτος μέλος, τα προτρέπει να εξειδικεύσουν περαιτέρω τους ποσοτικούς στόχους, ώστε να μην έχουν οριζόντιο χαρακτήρα στη λογική «ένα μέγεθος για όλους» (one size fits all) (European Commission, 2010).

Ως προς τη μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί, προβλέπεται ένας σχετικά πιο δεσμευτικός -για τα κράτη μέλη- τύπος ανοιχτής μεθόδου συντονισμού, ο οποίος θα αποδείξει στην πράξη το βαθμό διαφοροποίησης ως προς την ισχύ της δεσμευ-

τικότητας από τη μέχρι τώρα ακολουθούμενη πρακτική. Καινοτομία ως προς την προβλεπόμενη διαδικασία, της οποίας η πραγματική προστιθέμενη αξία πρέπει να δοκιμαστεί στην πράξη, αποτελεί η παράλληλη καταγραφή κι αξιολόγηση των επιδόσεων των κρατών μελών για τους σκοπούς τόσο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων που επιδιώκεται να πραγματοποιηθούν), όσο και του Συμφώνου Σταθερότητας (πρόγραμμα σταθεροποίησης και σύγκλισης), ώστε να είναι δυνατές οι αλληλοαναφορές μεταξύ των δυο. Φυσικά, παραμένει η αυτονομία των διαδικασιών που αφορούν το Σύμφωνο Σταθερότητας, προκειμένου να διατηρηθεί η προτεραιότητα και η αυστηρότητα όσων προκύπτουν από αυτό έναντι οποιουδήποτε άλλου στόχου (European Commission, 2010), όμως με την απόφαση αυτή επιχειρείται έμμεσα η ενίσχυση της στιβαρότητας της διαδικασίας της Στρατηγικής κατά τα πρότυπα του Συμφώνου, έστω και σε συμβολικό επίπεδο. Ενδεχομένως μάλιστα, μετά την εμπειρία της δημοσιονομικής κρίσης, ο έλεγχος των εξελίξεων στα κράτη μέλη ακόμη και για τους τομείς δράσης της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» -ιδίως για τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης- να γίνει πιο αυστηρός, ενώ ήδη προβλέπεται ότι αυτός θα γίνεται στο ανώτατο επίπεδο, δηλαδή το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που θα είναι σε θέση να λαμβάνει τις σχετικές αποφάσεις.

Πιο συγκεκριμένα, στη βάση των ετήσιων εκθέσεων των κρατών μελών για την πρόοδο στους τομείς δράσης της Στρατηγικής θα προκύπτουν προτάσεις μακροοικονομικού περιεχομένου, αλλά και προτάσεις σε επιμέρους θεματικές δημόσιες πολιτικές από την πλευρά της Ε.Ε. Κατόπιν αυτού, τα κράτη μέλη θα είναι υποχρεωμένα να αναλάβουν σχετική δράση μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, ενώ σε περίπτωση που δεν συμβεί αυτό, προβλέπεται η έκδοση πολιτικής προειδοποίησης από την Επιτροπή (European Commission, 2010). Από μόνη της φυσικά η πρόνοια αυτή δεν συνεπάγεται κάποια ουσιαστική μεταβολή του προηγούμενου καθεστώτος, ως προς τη δεσμευτικότητα των αποφάσεων και των δράσεων στο κοινοτικό επίπεδο. Η όποια σχετική αλλαγή είναι πιθανότερο να συμβεί εξαιτίας της αλληλεξάρτησης των κρατών μελών στο πλαίσιο του ενιαίου νομισματός, των σημερινών εξελίξεων (δημοσιονομική κρίση) και τελικά της ανάγκης να υπάρχει μεγαλύτερος έλεγχος στα τεκταινόμενα και την οικονομική κατάσταση των κρατών μελών, αυτή τη φορά προληπτικά. Έτσι οι εθνικές κυβερνήσεις, λαμβάνοντας υπόψη την αναποτελεσματικότητα της πρακτικής που ακολουθήθηκε στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισαβόνας, δείχνουν μεγαλύτερη αποφασιστικότητα στην παρακολούθηση κι εφαρμογή των όσων συνολογλήθηκαν στο πλαίσιο της Στρατηγικής (European Council, 2010). Με άλλα λόγια θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι οι κυβερνήσεις –ιδίως αν προέρχονται από την πλευρά των σημερινών δανειστών- καταβάλλουν προσπάθεια να προστατεύσουν καλύτερα και αποτελεσματικότερα τα εθνικά τους συμφέροντα, χρησιμοποιώντας μεν κοινοτικά μέσα, σε ένα διακυβερνητικό όμως πλαίσιο.

2.2 Κριτική στη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» βάσει της εμπειρίας στον τομέα E&T

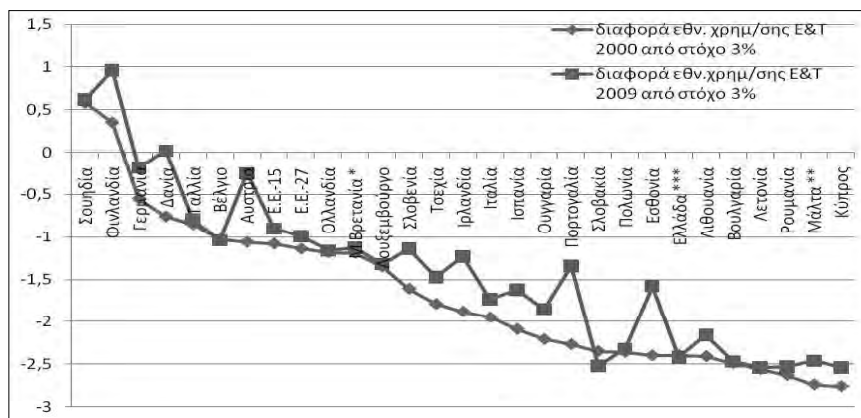
Το 2000 λήφθηκε η απόφαση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τη θέσπιση της Στρατηγικής της Λισαβόνας και το 2002 στη Βαρκελώνη η απόφαση για την ποσοτικοποίηση των στόχων που αφορούν το εθνικό επίπεδο πολιτικής. Σύμφωνα με

αυτή, υπήρχε η πρόβλεψη, ότι η εθνική χρηματοδότηση πρέπει να αυξηθεί στο 3% του ΑΕΠ ως το 2010, από το οποίο τα 2/3 θα καλύπτονται από τον ιδιωτικό τομέα. Η πρόνοια για την αύξηση του ποσοστού της εθνικής χρηματοδότησης συνοδεύτηκε από προβλέψεις για τις αναπτυξιακές συνέπειες που θα είχε μια τέτοια εξέλιξη, σύμφωνα με το υπόδειγμα Nemesis (Brecard et al., 2003). Παρά τις σημαντικές αυτές αποφάσεις, τα αποτελέσματα δείχνουν, ότι οι εξελίξεις στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας δεν κινήθηκαν τελικά προς αυτή την κατεύθυνση, τουλάχιστον στο εθνικό επίπεδο άσκησης πολιτικής.

Η απόφαση του Συμβουλίου της Βαρκελώνης ήταν η πρώτη φορά που ποσοτικοποιήθηκαν οι στόχοι για την πολιτική έρευνας και τεχνολογίας στο εθνικό επίπεδο. Στην πράξη, η συμφωνία αυτή είχε διακηρυκτικό χαρακτήρα, αφού οι προαναφερόμενοι στόχοι δεν ήταν δεσμευτικοί για τα κράτη μέλη, ακολουθώντας και σε αυτή την περίπτωση την ανοιχτή μεθόδου συντονισμού. Η επιλογή αυτή δικαιολογήθηκε από τις σημαντικές διαφοροποιήσεις που παρατηρούνταν μεταξύ των αντιστοιχών συστημάτων έρευνας των κρατών μελών, οδηγώντας στην επιλογή πιο «φιλικών» για τα κράτη μέλη εργαλείων πολιτικής (Bandelow, 2000). Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού καλύπτει αυτή την ανάγκη, κινούμενη σε ένα χώρο μεταξύ της διακυβερνητικής διαπραγμάτευσης και της αμοιβαίας προσαρμογής σε εθελοντική βάση, με αβέβαιη όμως αποτελεσματικότητα, η οποία εξαρτάται από την όποια «αίσθητη καθήκοντος» των κρατών μελών να τηρήσουν τα συμφωνηθέντα.

Ενδεικτική για την αποτελεσματικότητα της ακολουθούμενης πρακτικής είναι η επίδραση των αποφάσεων -της Λισαβόνας και κυρίως της Βαρκελώνης- στην εθνική δαπάνη των κρατών μελών για έρευνα και τεχνολογία. Με την υπόθεση, ότι η ταύτιση της έμφασης που αποδίδει κάθε κράτος μέλος στην έρευνα, την τεχνολογία και την καινοτομία με ένα και μοναδικό στόχο είναι μεν ελλειμματική, αλλά γίνεται για λόγους απλοποίησης, η αποτυχία της Στρατηγικής της Λισαβόνας φαίνεται στο διάγραμμα 1, όπου παρουσιάζονται τόσο η αρχική διαφορά της συνολικής εθνικής χρηματοδότησης έρευνας και τεχνολογίας το 2000 από το στόχο του 3%, όσο και η τελική διαφορά στο τέλος της δεκαετίας από το στόχο που είχε τεθεί για το 2010. Το διάγραμμα αυτό αποτυπώνει –με στατικό, αλλά παραστατικό τρόπο- τη μετριότητα της αποτελεσματικότητας της ακολουθούμενης μεθόδου, αφού μεταξύ των κρατών μελών, υπάρχουν εταίροι, όπως η Ελλάδα και η Σλοβακία που μείωσαν, αντί να αυξήσουν τη δαπάνη για E&T, ενώ ορισμένα μόνο κράτη μέλη πέτυχαν σημαντική αύξηση των δαπανών (Πορτογαλία, Εσθονία, Δανία και Αυστρία). Ακόμη όμως κι από αυτά, η Αυστρία και η Δανία σημείωναν ήδη αύξηση της εθνικής χρηματοδότησης, άρα η ουσιαστική επίδραση της κοινοτικής πρωτοβουλίας ήταν πιο σημαντική για την Πορτογαλία και την Εσθονία, ενώ τα υπόλοιπα 21 κράτη μέλη διατήρησαν περίπου σταθερή την εξέλιξη της επένδυσής τους.

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη των διαφορών της συνολικής εθνικής χρηματοδότησης για Ε&Τ το 2000 και το 2009 από το στόχο της Βαρκελώνης (3% του ΑΕΠ για Ε&Τ, το 2010)

* στοιχεία 1999, 2009

** στοιχεία 2002, 2009

*** στοιχεία 1999, 2007

Πηγή: επεξεργασμένα στοιχεία Eurostat.

Συνοψώς, η επιχειρηματολογία για την ανάληψη της πρωτοβουλίας για την «Ευρώπη 2020» δεν είναι καθόλου νέα, καθώς επαναλαμβάνει ουσιαστικά όσα είχαν επισημανθεί από τη δεκαετία του '90, τα οποία οδήγησαν στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τη Στρατηγική της Λισαβόνας το 2000 και την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης το 2002. Εντύπωση προκαλεί ο καθορισμός του ίδιου ποσοτικού στόχου με εκείνο του 2002, αφού ουσιαστικά έχουμε να κάνουμε με τη μετατόπισή του κατά μια δεκαετία. Η μόνη ποσοτική διαφορά προκύπτει από τη απαλοιφή της αναφοράς στην επένδυση του ιδιωτικού τομέα που θεωρήθηκε προβληματική, καθώς είχαν τεθεί διακηρυκτικοί στόχοι για τη δραστηριότητα μη δημόσιων φορέων που δεν συνοδεύονται από άλλα μέτρα ενίσχυσης της και η παραπάνω απεικόνιση παρέχει χρήσιμα διδάγματα για την τρέχουσα Στρατηγική που διατηρεί τον ίδιο στόχο, αναφορικά με την έρευνα και την τεχνολογία.

2.3 Αναμενόμενες συνέπειες των αποφάσεων για τα κράτη μέλη. Η Ελλάδα ως μελέτη περίπτωσης

Σε πρώτο επίπεδο, η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» αποτελεί τη συνέχεια ή τη μετεξέλιξη της Στρατηγικής της Λισαβόνας, διατηρώντας τα διακηρυκτικά χαρακτηριστικά και εισάγοντας μια στενότερη παρακολούθηση από πλευράς των εταιρών. Κρίνοντας από την εμπειρία της Στρατηγικής της Λισαβόνας προκύπτει το συμπέρασμα, ότι οι ποσοτικοί στόχοι που θέτει κατά καιρούς η Επιτροπή σε τομείς που η ίδια διαθέτει συντρέχουσα ή συμπληρωματική αρμοδιότητα δεν επιτυγχάνονται, εξέλιξη με αρνητικές επιπτώσεις για τη συνέπεια και το κύρος της Επιτροπής και της ίδιας της Ε.Ε., δημιουργώντας παράλληλα ένα κενό λογοδοσίας κυρίως στις περιπτώσεις των κρατών μελών που δεν επιτυγχάνουν τους στόχους (Μητσός, 2007).

Όμως το στοιχείο της επίδρασης της δράσης ή της αδράνειας ενός κράτους μέλους στην οικονομική κατάσταση και τις συνθήκες της Ευρωζώνης, κι άρα στα υπόλοιπα κράτη μέλη, μπορεί να είναι το στοιχείο που θα διαφοροποιήσει ποιοτικά και στην πράξη τη Στρατηγική της Λισαβόνας από τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020». Ο πιθανά στενότερος έλεγχος της Ε.Ε. επί των ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων σε εθνικό επίπεδο για την αποφυγή αστοχιών στο μέλλον μπορεί να συνεπάγεται και την πραγματική αναβάθμιση της πολιτικής για την έρευνα στο εθνικό επίπεδο, ακολουθώντας την ονομαστική αναβάθμιση που έχει επιτευχθεί από τα τέλη της δεκαετίας του '90. Μέχρι όμως αυτό να επαληθευθεί στην κοινοτική πράξη κι όσο δεν αλλάζει –παρά μόνο έμμεσα και δυνητικά- ο βαθμός δεσμευτικότητας των αποφάσεων κι ο τρόπος ανάληψης δράσης για την επίτευξη των ονομαστικών στόχων της Ε.Ε., δεν προβλέπεται η πραγματική σύγκλιση των πολιτικών και των συνθηκών στα κράτη μέλη.

Έτσι ακριβώς και για την Ελλάδα και την εθνική πολιτική έρευνας και τεχνολογίας, μπορούμε να υποθέσουμε, ότι η αύξηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των κρατών μελών στο δημοσιονομικό και αναπτυξιακό σκέλος της δημόσιας δράσης τους και η πρόθεση της Ε.Ε. για επέκταση της ισχύος και της εφαρμογής της συνθήκης της «αιρεσιμότητας» (conditionality) στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της Ε.Ε.¹ είναι πιθανό να ασκήσουν μια σχετικά μεγαλύτερη πίεση στην εθνική πολιτική. Αλλά και πάλι, το μέγεθος της πίεσης και κυρίως τα αποτελέσματα που θα επιφέρει ή δεν θα επιφέρει στην εθνική δράση μένει να φανούν, όταν πλέον οι αντίστοιχες δραστηριότητες θα βρίσκονται σε πλήρη ανάπτυξη. Παρόλα αυτά, αν λάβουμε υπόψη την εμπειρία της περιόδου 2000-2009 και τα πρώτα δείγματα της σχετικής δραστηριότητας από το 2010 και μετά αναμένουμε, ότι οι νέες αποφάσεις δύσκολα θα επηρεάσουν την εθνική πολιτική στον τομέα έρευνας και τεχνολογίας. Ενδεικτικό για αυτή τη θέση είναι το φαινόμενο των διαρκώς αναθεωρούμενων εξαγγελιών της ελληνικής κυβέρνησης αναφορικά με το στόχο-ορόσημο για την εθνική χρηματοδότηση για την έρευνα και την τεχνολογία στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», όπως προκύπτει από την υποχρέωση των κρατών μελών. Η ελληνική πλευρά –κι αφού είχε εκδηλωθεί πλέον η δημοσιονομική κρίση- έθεσε το 2010 ως στόχο την αύξηση της εθνικής χρηματοδότησης για E&T στο 2% ως το 2020. Όμως, ο στόχος που υιοθετήθηκε από το Υπουργείο Παιδείας (Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ., 2010) αναθεωρήθηκε ένα χρόνο μετά, το 2011, στο 1,5%, επαναλαμβάνοντας τα φαινόμενα της περιόδου 2002-2005, ενόψει τότε του αντίστοιχου στόχου για το 2010. Με άλλα λόγια, το πλαίσιο πολιτικής διατηρεί και για την επόμενη περίοδο εκείνα τα χαρακτηριστικά που επιτρέπουν τον καθορισμό αυθαίρετων ποσοτικών στόχων, αλλά και τη μη υλοποίηση των διακηρύξεων, χωρίς καμία συνέπεια, ενώ διατηρείται και η έλλειψη λογοδοσίας στην πολιτική πρακτική και η αναξιοπιστία της πολιτικής ως προς τις δεσμεύσεις της.

3. Ο κοινοτικός προϋπολογισμός της προγραμματικής περιόδου 2014-2020

Το δεύτερο και πιο άμεσο σκέλος της δράσης της Ε.Ε. για την περίοδο 2014-2020 στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας αφορά τα κοινοτικά κονδύλια και τις συναφείς ανταγωνιστικές ερευνητικές προκηρύξεις της Ε.Ε. Εδώ,

θα γίνει αναφορά στις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα κονδύλια του κοινοτικού προϋπολογισμού για έρευνα και τεχνολογία, για το περιεχόμενο του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020», θα γίνει σύγκριση της νέας πρότασης με τα όσα ισχύουν σήμερα και θα διερευνηθούν οι πιθανές συνέπειες που θα έχουν αυτές για την ελληνική ερευνητική κοινότητα. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να τονιστεί, ότι η ανάλυση που ακολουθεί έχει γίνει στη βάση των προτάσεων της Επιτροπής για την κατανομή των πόρων την περίοδο 2014-2020, αλλά και τον τρόπο διάθεσης των κονδυλίων, χωρίς να είναι δεδομένη η τελική απόφαση των κρατών μελών σε αυτά τα μείζονα ζητήματα, η οποία αναμένεται εντός του 2013.

3.1 Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη χρηματοδότηση του τομέα έρευνας και τεχνολογίας

Το βασικό εργαλείο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και κατ' επέκταση της Ε.Ε. για τη χρηματοδότηση του τομέα έρευνας και τεχνολογίας εντός του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (Π.Δ.Π.) είναι το Πρόγραμμα Πλαίσιο (Π.Π.). Από τη δεκαετία του '80 το Πρόγραμμα Πλαίσιο συμπεριλαμβάνει το σύνολο των ανταγωνιστικών κοινοτικών έργων (project funding). Την περίοδο 2007-2013 διανύεται η 7^η προγραμματική περίοδος με το 7^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο (Π.Π.7), όμως στην επερχόμενη περίοδο 2014-2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει να μην υπάρχει κατ' όνομα το Π.Π.8, αλλά το Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», περιλαμβάνοντας και τις δράσεις για την καινοτομία, πέρα εκείνων για την έρευνα και την τεχνολογία. Διαχρονικά τα ποσά που δεσμεύονταν για κάθε Π.Π. αυξάνονται μεταξύ διαφορετικών προγραμματικών περιόδων. Χαρακτηριστικά, το 1^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο της περιόδου 1984-1987 ήταν ύψους 3,75 δισ. €, ενώ η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την περίοδο 2014-2020 φτάνει τα 80 δισ. €.

Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 κι εντός του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (Π.Δ.Π.) η Επιτροπή προτείνει να επενδυθούν συνολικά στον τομέα της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας 92 δισ. € (περίπου 8,5% του συνόλου του προϋπολογισμού), ενώ αν συνυπολογιστούν οι δραστηριότητες εκτός Π.Δ.Π. το συνολικό ποσό ξεπερνά τα 100 δισ. € (περίπου 9,5% επί του προϋπολογισμού). Το μεγαλύτερο μερίδιο της χρηματοδότησης εντός Π.Δ.Π. αφορά το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» για την έρευνα, την τεχνολογία και την καινοτομία, ύψους 80 δισ. € (7,38% του συνόλου του προϋπολογισμού)². Χρηματοδοτικά, μεταξύ των παλαιότερων προγραμματικών περιόδων σημειώνονταν ενίοτε σημαντικές αυξήσεις στα κονδύλια που προβλέπονταν για τις δράσεις έρευνας και τεχνολογίας. Έτσι σε σταθερές τιμές 2011, το 6^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο (Π.Π.6, 2002-2006) κυμάνθηκε στα 17 περίπου δισ. €, ενώ το 7^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο (Π.Π.7, 2007-2013) θα προσεγγίσει τα 50 δισ. € και συνεπώς η πρόταση της Επιτροπής για τα 80 δισ. € του προγράμματος «Ορίζοντας 2020» διατηρεί τη σημαντική αυτή αυξητική τάση.

Για το σχεδιασμό του επόμενου προγράμματος εξετάστηκαν από πλευράς της Επιτροπής τρεις εναλλακτικές: α) να παραμείνει η διάρθρωση των προγραμμάτων για την έρευνα, την τεχνολογία και την καινοτομία όπως και στο παρελθόν, διατηρώντας την αυτονομία τους, β) να ενοποιηθούν οι διάφορες δράσεις κάτω από ένα ενιαίο πρόγραμμα για το «τρίγωνο» Ε-Τ-Κ, ενσωματώνοντας το Π.Π., το πρόγραμμα για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία και το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας υπό ένα Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Έρευνα

και την Καινοτομία, γ) να διατεθούν οι κοινοτικοί πόροι για την έρευνα, την τεχνολογία και την καινοτομία αποκλειστικά για εθνικές δράσεις, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η παρέμβαση της Ε.Ε., εξέλιξη που οδηγούσε σταδιακά στην επαυθνηκοποίηση της κοινοτικής δράσης (European Commission, 2011β).

Η Επιτροπή επέλεξε τη δεύτερη εναλλακτική λύση ως την πιο αποτελεσματική για το κοινοτικό επίπεδο άσκησης της πολιτικής, καθώς επιδιώκεται η σύνδεση των προγραμμάτων με τους στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και η ενίσχυση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης (European Commission, 2011ε). Η σύνδεση της έρευνας και της τεχνολογίας με την καινοτομία που λαμβάνει χώρα στο κοινοτικό επίπεδο πλέον και σε όρους δομής και διάρθρωσης των χρηματοδοτικών προγραμμάτων εδράζεται στο «χάσμα καινοτομίας» που παρατηρείται στην Ευρώπη έναντι των κύριων ανταγωνιστών της. Το προσδοκώμενο αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης είναι η στενότερη σύνδεση των επικείμενων δράσεων με τους εκφρασμένους στόχους της πολιτικής³, ενώ επιδιώκεται και η απλοποίηση των διαδικασιών εφαρμογής των σχετικών μέτρων και δράσεων, μειώνοντας αντιστοίχα το διοικητικό κόστος για τους συμμετέχοντες-δικαιούχους στα κοινοτικά έργα (European Commission, 2011α).

Όσον αφορά το περιεχόμενο του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020» οι βασικοί **πυλώνες** της πρότασης της Επιτροπής για την κοινοτική δράση επιδιώκουν να προάγουν:

- *Την επιστημονική αριστεία* μέσω της βελτίωσης των ικανοτήτων του επιστημονικού δυναμικού, προσελκύνοντας (νέους) επιστήμονες από όλο τον κόσμο, ιδίως σε τομείς που χαρακτηρίζονται ως πρωτοποριακοί για το μέλλον. Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται οι δράσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας, το πρόγραμμα Marie Curie, οι δράσεις βελτίωσης των δικτύων και των ερευνητικών υποδομών,
- *Την αντιμετώπιση προκλήσεων της κοινωνίας* που αφορούν ζητήματα άμεσα συνδεδεμένα με τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020». Οι δράσεις αυτές συνδέουν κυρίως το χώρο της έρευνας με την αγορά και την κοινωνία, ενώ σε αυτό το πλαίσιο περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας,
- *Τη δημιουργία βιομηχανικής πρωτοπορίας* για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας που αφορά κυρίως δράσεις που συνδέονται με τις επιχειρήσεις, την ενίσχυση ανερχόμενων τομέων έντασης υψηλής τεχνολογίας και την προώθηση της συμμετοχής των ΜΜΕ, ενώ ιδιαίτερη αναφορά γίνεται και στην ανάγκη αύξησης της χρηματοδότησης επενδύσεων υψηλού κινδύνου για δράσεις έντασης υψηλής τεχνολογίας.

Κάνοντας αναγωγή με τα όσα ίσχυαν στα προηγούμενα Π.Π., οι πυλώνες αυτοί αποτελούν τα «Ειδικά Προγράμματα» που αντιστοιχούν σε κατηγορίες δράσεων. Στο ειδικό πρόγραμμα «Αντιμετώπιση των προκλήσεων της κοινωνίας» αποδίδεται το μεγαλύτερο μερίδιο των κοινοτικών πόρων από το Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» (περίπου 40%), διότι σύμφωνα με την Επιτροπή αποτελεί τον πιο άμεσο τρόπο απόδοσης αποτελεσμάτων για την ευρωπαϊκή κοινωνία, αυξάνοντας την ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία και συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση ζητημάτων που αφορούν όλα τα κράτη μέλη, όπως και στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Τα άλλα δύο ειδικά προγράμματα, δηλαδή η «Επιστημονική αρι-

στεια» και η «Βιομηχανική πρωτοπορία» αφορούν περισσότερο την πιο βασική και την πιο εφαρμοσμένη έρευνα, αντίστοιχα (European Commission, 2011η).

Πιο συγκεκριμένα, υπέρ της προώθησης της **άριστης επιστημονικής έρευνας** η Επιτροπή προτείνει να διατεθούν 24,5 δισ. €. Από αυτά, 13,2 δισ. € προορίζονται για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας (6,7 δισ. € την περίοδο 2007-2013), 3,1 δισ. € για τις μελλοντικές και ανερχόμενες τεχνολογίες (αυτή η κατηγορία προκηρύξεων αποτελούσε μέρος του Ειδικού Προγράμματος «Συνεργασία» την περίοδο 2007-13), 2,4 δισ. € για την υποστήριξη της πρόσβασης και της δικτύωσης των βασικών ερευνητικών υποδομών (μέρος του Ειδικού Προγράμματος «Ικανότητες» το 2007-13, με προϋπολογισμό 1,6 δισ. €) και 5,75 δισ. € για τις δράσεις Marie Curie (το αντίστοιχο Ειδικό Πρόγραμμα «Άνθρωποι» ήταν ύψους 4,2 δισ. € την περίοδο 2007-2013) (European Commission, 2011ε). Συνεπώς για όλες τις εκφάνσεις αυτού του είδους των προκηρύξεων προτείνεται μια αύξηση των κονδυλίων, με πιο σημαντική αυτή που αφορά τις δράσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας, όπου παρατηρείται διπλασιασμός της χρηματοδότησης.

Για την προώθηση της **βιομηχανικής πρωτοπορίας** προτείνεται να διατεθούν 17,9 δισ. €, κυρίως για επλεγμένες τεχνολογίες (τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας, ναυτεχνολογία, βιοτεχνολογία, διάστημα - 13,7 δισ. €), για δράσεις ενίσχυσης της χρηματοδότησης επενδύσεων υψηλού κινδύνου (επενδύσεις τύπου venture capital - 3,5 δισ. €), ενώ προβλέπονται και δράσεις για την ενίσχυση της καινοτομίας στις ΜΜΕ ύψους 0,6 δισ. €. Η σύγκριση με τα αντίστοιχα κονδύλια του Π.Π.7 δεν είναι απλή, διότι οι προκηρύξεις για τη «βιομηχανική πρωτοπορία» αντιστοιχούν μεν στο Ειδικό Πρόγραμμα «Συνεργασία» του Π.Π.7, όμως μέρη του συγκεκριμένου ειδικού προγράμματος εντοπίζονται θεματικά τόσο στις προκηρύξεις για τις «Μελλοντικές και αναδυόμενες τεχνολογίες» του πυλώνα «Άριστη επιστήμη», όσο και σε δράσεις του πυλώνα «Αντιμετώπιση των προκλήσεων της κοινωνίας». Πάντως, ως προς τις θεματικές προτεραιότητες η Επιτροπή προτείνει μια ελαφρά αύξηση των προκαθορισμένων κονδυλίων για τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, τη ναυτεχνολογία-προηγμένα υλικά και το διάστημα σε σχέση με το Π.Π.7, ενώ δεν υπήρχε μέχρι σήμερα πρόβλεψη για αυτόνομες δράσεις χρηματοδότησης κινδύνων και στήριξης της βιοτεχνολογίας.

Για την **αντιμετώπιση των προκλήσεων της κοινωνίας** προτείνεται να αφιερωθούν 31,7 δισ. € με την εισήγηση να περιληφθούν οι εξής γενικές θεματικές ενότητες:

- Υγεία, δημογραφικές αλλαγές και ευημερία (8 δισ. € έναντι 5,4 δισ. € στο Π.Π.7),
- Ασφάλεια τροφίμων, βιώσιμη γεωργία, θαλάσσια και ναυτική έρευνα, «βιοφιλική οικονομία» (4,7 δισ. € έναντι 1,8 δισ. € στο Π.Π.7)
- ασφαλής, καθαρή και αποδοτική ενέργεια (6,5 δισ. € έναντι 2,3 δισ. € στο Π.Π.7),
- Έξυπνες, φιλικές προς το περιβάλλον και ενοποιημένες μεταφορές (7,7 δισ. € έναντι 3,6 δισ. € στο Π.Π.7),
- Δράση για το κλίμα, αποδοτικότητα πόρων και πρώτες ύλες (3,6 δισ. € έναντι 1,8 δισ. € στο Π.Π.7),
- Ασφαλείς και καινοτομικές κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς (4,3 δισ. € έναντι περίπου 1,5 δισ. € στο Π.Π.7),

Συνολικά, ένα μέρος της στήριξης της βιομηχανικής πρωτοπορίας και της αντιμετώπισης των προκλήσεων της κοινωνίας ύψους, 6,8 δισ. € (περίπου 15% αυτών), προορίζεται για τη χρηματοδότηση των ΜΜΕ, ενώ πέρα από την ενθάρ-

ρυνση της συμμετοχής των ΜΜΕ προτείνεται η ύπαρξη συγκεκριμένων μέσων και έργων που θα αφορούν αποκλειστικά τις ΜΜΕ στην προσπάθεια ενίσχυσης της καινοτομικής τους δραστηριότητας και κυρίως της σύνδεσής τους με την αγορά για την καλύτερη εμπορική αξιοποίηση των καινοτομικών τους προϊόντων (European Commission, 2011ζ).

Ως προς το είδος των χρηματοδοτικών δράσεων που προτείνεται για το σύνολο των προκηρύξεων αυτές είναι: α) η κλασική χρηματοδότηση έργων μέσα από ανταγωνιστικές προκηρύξεις εκτός προκαθορισμένου πλαισίου, β) η χρηματοδότηση δράσεων κινητικότητας και εκπαίδευσης (κυρίως δράσεις Marie Curie), γ) η συγχρηματοδότηση προγραμμάτων από πλευράς της Ε.Ε. που αφορούν δράσεις δικτύωσης και συντονισμού ανάμεσα σε κράτη μέλη για ερευνητικά έργα με διεθνικό χαρακτήρα (π.χ. δράσεις ERAnet), δ) δράσεις συντονισμού και υποστήριξης για τη χρηματοδότηση συνοδευτικών μέτρων (διάχυση, επικοινωνία κ.λπ.), ε) χρηματοδότηση επενδύσεων υψηλού κινδύνου που αφορούν ουσιαστικά τη δράση «Πρόσβαση σε κεφάλαιο υψηλού κινδύνου», στ) βραβεία για παλαιότερες ενέργειες ή βραβεία παρακίνησης, ζ) συμβόλαια για δημόσιες προμήθειες (European Commission, 2011η).

Επιδίωξη των προτάσεων της Επιτροπής είναι επίσης η επίτευξη των μέγιστων δυνατών οικονομικών κλίμακας μέσα από τη λεγόμενη «εξωτερικευση των υπηρεσιών» (externalization). Αυτό θα επιτευχθεί: i) με την ενίσχυση των συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και των συνεργασιών μεταξύ δημόσιων εθνικών φορέων μέσω κοινοτικών έργων, όπου οι συνεργαζόμενοι φορείς έχουν την ευθύνη διαχείρισης, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο υλοποίησης ερευνητικών έργων και ii) με τη διευρυμένη εφαρμογή της «ανάθεσης» διαδικασιών και λειτουργιών από την Επιτροπή σε εξωτερικούς οργανισμούς και υπηρεσίες για τη μείωση του λειτουργικού-διαχειριστικού κόστους του νέου Προγράμματος, αποκτώντας τη δυνατότητα προκήρυξης και παρακολούθησης των αντίστοιχων έργων. Η Επιτροπή αναφέρει, ότι με αυτό τον τρόπο θα είναι δυνατή η αύξηση του μεριδίου των δράσεων που υλοποιούνται «εξωτερικά» και η βελτίωση της αποδοτικότητας του προγράμματος (European Commission, 2011δ). Όπως φαίνεται, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποδίδει όλο και μεγαλύτερη σημασία στην «εξωτερικευση των υπηρεσιών», λόγω των υπαρχόντων περιορισμών στους προϋπολογισμούς, παρουσιάζοντας μια σειρά τέτοιων ενεργειών που εφαρμόζονται ήδη στο Π.Π.7, όπως είναι οι προκηρύξεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας, οι δράσεις Marie Curie και εκείνο το μέρος του Ειδικού Προγράμματος «Συνεργασία» που αφορούσε τις Κοινές Τεχνολογικές Πρωτοβουλίες και τις δράσεις ERAnet. Για το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» η Επιτροπή προτείνει συνεργασίες μεταξύ δημόσιων φορέων, με τα ERAnets να αποτελούν την πιο βασική πρωτοβουλία, ενώ τα Κοινά Προγράμματα (Joint Programming) και συμπράξεις μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα με βασικό τρόπο εκδήλωσης τις Κοινές Τεχνολογικές Πρωτοβουλίες (Joint Technology Initiatives). Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Τεχνολογίας και Καινοτομίας, οι Κοινότητες Γνώσης και Καινοτομίας (Knowledge and Innovation Communities) αποτελούν παρεμφερείς δράσεις, όπως και οι Ευρωπαϊκές Συνεργασίες Καινοτομίας (European Innovation Partnerships).

3.2 Σύγκριση με το παρελθόν

Μέσα στις τρέχουσες οικονομικές και δημοσιονομικές συνθήκες η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2014-2020 βρίσκε-

ται σε συνάφεια με το προτεινόμενο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Σε σχέση με την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, η δομική διαφορά, δηλαδή η συμπερίληψη των δράσεων ενίσχυσης της καινοτομίας εντός του νέου διευρυμένου Προγράμματος Πλαισίου, έχει επίπτωση στην ακριβή σύγκριση των χρηματοδοτικών μεγεθών. Κι αυτό διότι για την περίοδο 2007-2013 στα 50 δισ. € για την έρευνα και την τεχνολογία (45 δισ. € του ΠΠ7 + 5 δισ. € για ΕΥΡΑΤΟΜ, τρέχουσες τιμές) θα πρέπει να προστεθούν 3,6 δισ. € του Προγράμματος Πλαισίου για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία (Competitiveness and Innovation Framework Programme – CIP) και 1,9 δισ. € για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας (European Institute of Innovation and Technology – EIT)⁴, προκειμένου να γίνει η σύγκριση με τις αντίστοιχες δράσεις που συμπεριλαμβάνονται στην πρόταση για το Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020». Η σύγκριση μεταξύ των δυο περιόδων αποτυπώνεται στον πίνακα 1, σε σταθερές τιμές 2011, με τις εξής παραδοχές: α) το σύνολο των άλλοτε ερευνητικών δαπανών της ΕΥΡΑΤΟΜ (χρηματοδότηση ITER και δράσεων για την πυρηνική ασφάλεια και τα απόβλητα) δεν καλύπτεται από το Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», αλλά η Επιτροπή προτείνει ποσό ύψους 700 εκατ. € (0,1% του κοινοτικού προϋπολογισμού) για την Πυρηνική ασφάλεια και τα απόβλητα να χρηματοδοτηθεί την περίοδο 2014-2020 εκτός Προγράμματος «Ορίζοντας 2020», αλλά εντός Π.Δ.Π., ενώ το δεύτερο τμήμα που αφορά το ITER να χρηματοδοτηθεί εξ ολοκλήρου εκτός Π.Δ.Π.⁵, β) οι δαπάνες για το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας (1,3 δισ. €, περίπου 0,2% του κοινοτικού προϋπολογισμού) αποτελούν πλέον μέρος του Προγράμματος «Ορίζοντας 2020», ενώ την περίοδο 2007-2013, η κάλυψη του σχετικού ποσού γινόταν εκτός Π.Δ.Π.

Πίνακας 1. Πόροι για έρευνα, τεχνολογία, καινοτομία 2007-2013 και 2014-2020 (σταθερές τιμές 2011, δισ. €)

	2007-2013	2014-2020
Π.Π.7	45,6	Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020»
ΕΥΡΑΤΟΜ*	4,5	
CIP	3,2	
EIT**	1,7	
Σύνολο Α	55	80
Σύνολο Β: Λοιπές δαπάνες Ε-Τ-Κ εντός Π.Δ.Π. και εκτός Συνοχής	3,1	11,7
Σύνολο Α+Β	58,1	91,7

* Σύμφωνα με την αρχική πρόταση της Επιτροπής, το Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» δεν συμπεριλαμβάνει: α) τις δαπάνες για την Πυρηνική ασφάλεια και τα απόβλητα, οι οποίες προτείνεται από την Επιτροπή να καλυφθούν εκτός Προγράμματος, αλλά εντός Π.Δ.Π. και β) τη χρηματοδότηση του ITER που προτείνεται να καλυφθεί εκτός Π.Δ.Π.

** Η χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας έγινε εκτός Π.Δ.Π. την περίοδο 2007-2013.

Πηγή: επεξεργασμένα στοιχεία από http://cordis.europa.eu/fp7/home_en.html και <http://ec.europa.eu/cip/> (ανάκτηση στις 20 Δεκεμβρίου 2011), European Commission (2011ε)

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί, ότι η σύγκριση αυτή αφορά τις πραγματικές δαπάνες για έρευνα-τεχνολογία-καινοτομία της περιόδου 2007-2013 και της πρότασης της Επιτροπής κι όχι τις αντίστοιχες δαπάνες ή δεσμεύσεις για την προσεχή προγραμματική περίοδο. Ακόμη κι έτσι, η Επιτροπή προτείνει μια αύξηση της χρηματοδότησης μεταξύ των προγραμματικών περιόδων 2007-2013 και 2014-2020 σε σταθερές τιμές 2011 από τα 55 δισ. € στα 80 δισ. €, δηλαδή κατά 46% (European Commission 2011η). Αν ληφθούν υπόψη όλες οι λοιπές δράσεις που αφορούν την έρευνα και την τεχνολογία εντός του Π.Δ.Π. –πλην των ποσών που προέρχονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία- την περίοδο 2007-2013 αυτές φτάνουν σε τρέχουσες τιμές τα 64,3 δισ. € (European Commission, 2011β) σε σχέση με τα περίπου 92 δισ. € της περιόδου 2014-2020 (σταθερές τιμές 2011).

Συμπερασματικά και πέρα από την προτεινόμενη αύξηση της χρηματοδότησης, αντίθετα με τα όσα αναφέρει η Επιτροπή περί επιλογής σεναρίου που δεν ακολουθεί την πρακτική του παρελθόντος (business-as-usual), η πρότασή της για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 δεν συνιστά μέχρι στιγμής -ως προς το περιεχόμενο και τα χρησιμοποιούμενα εργαλεία- ιδιαίτερη αλλαγή σε σχέση με το Π.Π.7 και τις πρακτικές του.

3.3 Αναμενόμενες συνέπειες για την Ελλάδα

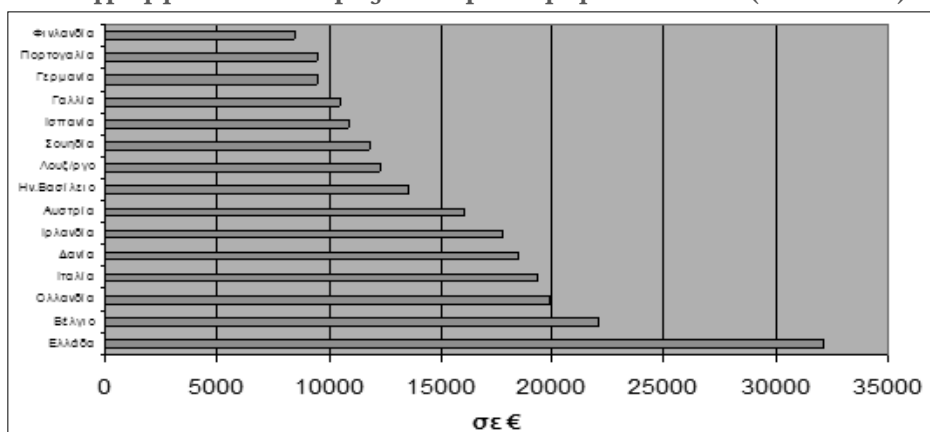
Οι κοινοτικές δράσεις στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας έχουν επίδραση κυρίως στα κράτη μέλη που δεν διαθέτουν ιδιαίτερη ερευνητική παράδοση ή εδραιωμένη εθνική πολιτική. Με άλλα λόγια παρατηρείται αντιστροφή σχέση με το βαθμό της επιρροής που έχει η κοινοτική δράση σε ένα κράτος μέλος και του επιπέδου ανάπτυξης του ερευνητικού συστήματος σε αυτό. Κλασική περίπτωση κράτους μέλους, όπου η κοινοτική δράση ουσιαστικά καθορίζει κατά απόλυτο τρόπο τις εγχώριες ερευνητικές προτεραιότητες, ξεπερνώντας τα συνήθη πλαίσια της συζήτησης περί εξευρωπαϊσμού, αποτελεί η Ελλάδα. Κι αυτό διότι η ερευνητική δραστηριότητα στη χώρα προσαρμόζεται στις προκηρύξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, χωρίς όμως να γίνεται περαιτέρω μεταφορά στοιχείων της κοινοτικής πολιτικής στο εθνικό επίπεδο (Μαραβέγιας και Χρυσομαλλίδης, 2011).

Εξάλλου, η ελληνική ερευνητική κοινότητα εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τις δράσεις έρευνας και τεχνολογίας της Ε.Ε., αφού δεν υπάρχει εγχώρια εναλλακτική χρηματοδότησης στο σκέλος της χρηματοδότησης έργων (project funding) για την ίδια. Αντίθετα, αυτού του είδους οι εθνικές δραστηριότητες χαρακτηρίζονται από χρονική ασυνέχεια και μη κανονικότητα. Κι όταν όμως υπάρχουν προκηρύξεις –βασικά στο πλαίσιο των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης- τα προβλήματα και οι καθυστερήσεις είναι σημαντικές, με αποτέλεσμα οι δυνητικοί δικαιούχοι ερευνητές να μην είναι δυνατό να στηριχθούν σε αυτές (Chrysomallidis, 2010). Συνεπώς, η αύξηση των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού για δράσεις έρευνας και τεχνολογίας είναι σημαντική για την Ελλάδα και την επιστημονική και ερευνητική της κοινότητα.

Παρόλα αυτά, από το Π.Π.6 και μετά παρατηρείται κάμψη της δυναμικής της ελληνικής συμμετοχής στις ανταγωνιστικές προκηρύξεις των έργων της Επιτροπής, αφού σύμφωνα με δημοσιεύτα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας, οι πόροι που έλαβαν οι Έλληνες ερευνητές από το Π.Π.6 έφτασαν περίπου τα 480 εκατ. €, ενώ στο Π.Π.7 (που ολοκληρώνεται το 2013) το

αντίστοιχο ποσό φτάνει μέχρι στιγμής τα 350 εκατ. € περίπου. Κι αυτό, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ότι με αποκρύψωμα την περίοδο 1998-2002 οι Έλληνες ερευνητές λάμβαναν κατά κεφαλή τα υψηλότερα κοινοτικά κονδύλια στο πλαίσιο του Π.Π.5 (διάγραμμα 2). Η συνέχιση αυτής της τάσης δεν μπορεί να αποκλεισθεί, λόγω του περιεχομένου και του είδους των προκηρύξεων του νέου Π.Π., αλλά και του εντονότερου πλέον ανταγωνισμού, εξαιτίας της διεύρυνσης της Ε.Ε. και της μείωσης που παρατηρείται στις αντίστοιχες δημόσιες δαπάνες των κρατών μελών.

Διάγραμμα 2: Απολαβές ανά ερευνητή από Π.Π.5 (1998-2002)

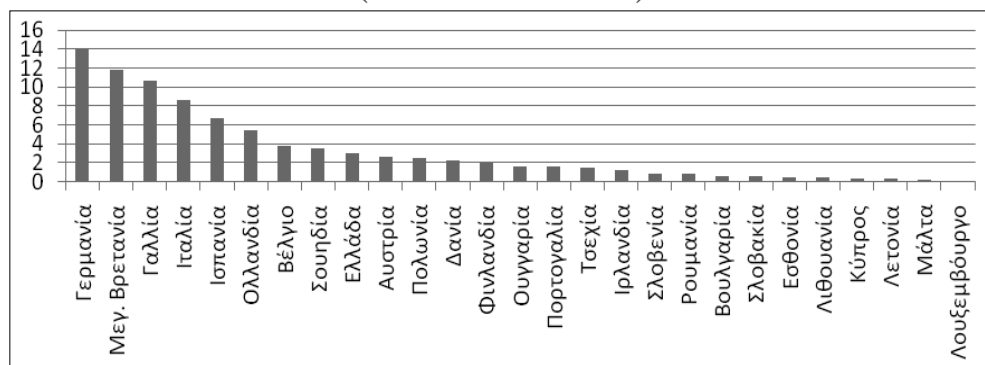

Πηγή: Μητούς (2007)

Η σταδιακή κάμψη της ελληνικής συμμετοχής τη δεκαετία του '00 είναι αποτέλεσμα της ευρύτερης τάσης που παρατηρείται μετά το Π.Π.5 σε όρους μεγέθους των προκηρύξεων της Ε.Ε. για τα ερευνητικά έργα. Έτσι, συγκρίνοντας τα έργα του Π.Π.5 και του Π.Π.6 φαίνεται, ότι από τη δεκαετία του '00 προτιμώνται τα μεγαλύτερα έργα από πλευράς συμμετεχόντων (ο μέσος αριθμός συνεργαζόμενων εταιρών ανά έργο διπλασιάστηκε, 12 εταιρείες στο Π.Π.6 έναντι 6 στο Π.Π.5) και προϋπολογισμών (2,7 εκατ. € ανά έργο στο Π.Π.6 έναντι 0,95 εκατ. € στο Π.Π.5). Στο Π.Π.6 υπήρξαν 390.000 αιτούντες (έναντι 327.000 στο Π.Π.5) σε 56.000 ερευνητικές προτάσεις (έναντι 60.000 στο Π.Π.5), ενώ οι 74.000 συμμετέχοντες (80.000 στο Π.Π.5) σύνταξαν 10.000 συμβόλαια (15.700 στο Π.Π.5) με συνολικό προϋπολογισμό 16,7 δισ. € (12,8 δισ. στο Π.Π.5). Η διαφοροποίηση στο μέγεθος των χρηματοδοτημένων έργων από την Επιτροπή αιτιολογείται από την ευρεία χρήση των Ολοκληρωμένων Έργων που αποτέλεσε το νέο εργαλείο στο Π.Π.6, καλύπτοντας το 40% του συνολικού προϋπολογισμού του Π.Π.6, αν και αφορούσε μόνο το 7% των συμβολαίων και το 24% των συμμετοχών στο Π.Π.6 (European Commission, 2008). Ενόψει της περιόδου 2014-2020 και βάσει της πρότασης της Επιτροπής, η προτίμηση υπέρ των μεγαλύτερων ερευνητικών έργων θα διατηρηθεί. Αυτή η εξέλιξη ενισχύει μεν την αποδοτικότητα της πολιτικής συνολικά, όμως λειτουργεί αρνητικά για εκείνα τα κράτη μέλη, των οποίων οι ερευνητικές κοινότητες εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό από τους κοινοτικούς πόρους, εξαιτίας της μικρότερης πρόσβασης τους στα κοινοτικά κονδύλια.

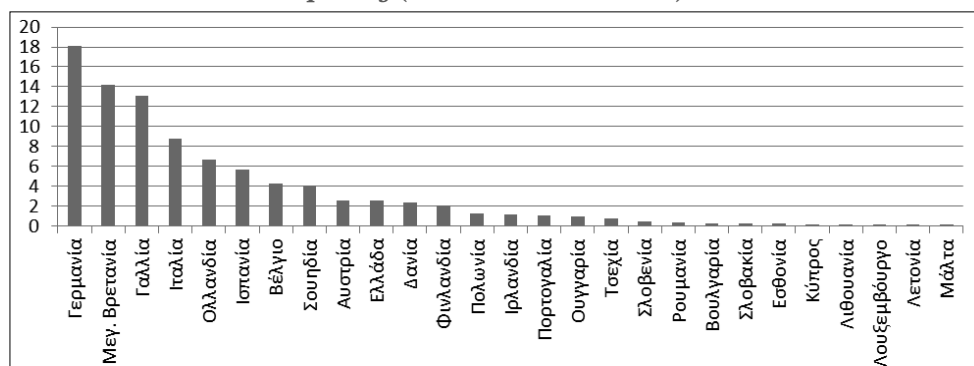
Ακόμη όμως και στην περίπτωση της σχετικά μειωμένης χρηματοδότησης των Ελλήνων ερευνητών και της περαιτέρω μείωσης της απόδοσης επιστροφής κονδυλίων της χώρας, αυτή θα εξακολουθήσει να είναι θετική⁶. Ο λόγος για αυτό είναι, ότι οι Έλληνες ερευνητές συμμετέχουν στο 4,4% του συνόλου των κοινοτικών έργων, επίδοση που είναι σημαντικά υψηλότερη από το αντίστοιχο μερίδιο του πληθυσμού στο συνολικό πληθυσμό της Ε.Ε.-27, αλλά και της ελληνικής ερευνητικής κοινότητας στο σύνολο των Ευρωπαϊών ερευνητών των κρατών μελών της Ε.Ε.-27. Η επίδοση αυτή κατατάσσει την Ελλάδα μέχρι στιγμής στο Π.Π.7 στην 9^η θέση ως προς τον αριθμό των συμμετεχόντων ερευνητών σε κοινοτικά έργα έρευνας και τεχνολογίας στο Π.Π.7 και στη 10^η αναφορικά με το μερίδιο που λαμβάνουν οι Έλληνες ερευνητές επί του προϋπολογισμού των κοινοτικών έργων (European Commission, 2011στ), ενώ οι αντίστοιχες επιδόσεις όσον αφορά το Π.Π.6 φαίνονται στα διαγράμματα 3 και 4.

Διάγραμμα 3: Ποσοστά συμμετοχής στο Π.Π.6 ανά κράτος μέλος (% επί του συνόλου)

Πηγή: European Commission (2008)

Διάγραμμα 4: Ποσοστά χρηματοδότησης από το Π.Π.6 ανά κράτος μέλος (% επί του συνόλου)

Πηγή: European Commission (2008)

Όσον αφορά τη διάσταση της συνοχής στο πλαίσιο της κοινοτικής δράσης έρευνας και τεχνολογίας, η Ελλάδα που βρίσκεται ερευνητικά (πλην της Αιτίας, της Κ. Μακεδονίας και της Κρήτης) στην περιφέρεια της Ε.Ε. ζημιώνεται από τη μειωμένη αναφορά της Επιτροπής στις πρωτοβουλίες για την κάλυψη του χάσματος μεταξύ των περιφερειών της Ε.Ε. στο πλαίσιο του νέου προγράμματος. Έτσι, καταρχάς δεν προτείνεται να υλοποιηθούν ιδιαίτερες δράσεις με στόχο τη στήριξη και των λιγότερο ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών περιφερειών, οι οποίες εμφανίζουν όμως σημεία δυναμισμού και πιθανότητα ερευνητικής ανάπτυξης, παρά μόνο οι «έδρες ΕΧΕ (Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας)», η σύνδεσή τους με τα υπάρχοντα κέντρα αριστείας και η διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπάρχοντα άριστα επιστημονικά δίκτυα, στο πλαίσιο της «Άριστης επιστήμης». Αντίθετα, η Επιτροπή επιλέγει οι δράσεις αυτού του είδους και χαρακτήρα να αφορούν μόνο το πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή (που δεν αναλύεται σε αυτό το άρθρο), διαχωρίζοντάς τις κατά απόλυτο τρόπο από την κοινοτική πολιτική για την έρευνα, την τεχνολογία και την καινοτομία.

Συνολικά, από τις προτάσεις της Επιτροπής διαβλέπουμε, ότι η κοινοτική δράση θα εξακολουθήσει να έχει και στην επόμενη προγραμματική περίοδο τα χαρακτηριστικά που είχε και τη δεκαετία του '00 και τα οποία οδήγησαν στην κάμψη της ελληνικής συμμετοχής, αφού τα είδη των προτεινόμενων εργαλείων χρηματοδότησης δεν εμφανίζουν ιδιαίτερες διαφορές σε σχέση με το παρελθόν και η ελληνική πλευρά θα πρέπει να επιτύχει την έγκαιρη κινητοποίηση της ερευνητικής κοινότητας για τις δράσεις που προϋποθέτουν τη συμμετοχή τους από την αρχή.

4. Συμπεράσματα

Σκοπός του άρθρου ήταν η παρουσίαση και η ανάλυση της πολιτικής της Ε.Ε. στον τομέα της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας ως το 2020, στη βάση της απόφασης για τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» και των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον κοινοτικό προϋπολογισμό της προγραμματικής περιόδου 2014-2020. Παράλληλα επιχειρήσαμε να διερευνήσουμε τις πιθανές συνέπειες των σχετικών εξελίξεων για τον ελληνικό ερευνητικό χώρο και την πολιτική. Παρατηρούμε ότι και στην τρέχουσα δεκαετία συνεχίζεται ουσιαστικά η Στρατηγική της Λισαβόνας, αν και προγραμματικά ανακοινώθηκαν πιο αυστηροί κανόνες, ενώ η παρακολούθηση των συμφωνηθέντων συνδέεται πλέον με τη δημοσιονομική κατάσταση των κρατών μελών και τη μεταξύ τους αλληλεξάρτηση. Πρακτικά, εκκρεμεί ακόμα ο τρόπος εφαρμογής και οι συνέπειες που θα έχει η νέα μέθοδος, παρόλο που αναμένουμε η κατάσταση και η πρακτική της δεκαετίας '00 να παραμείνει σχετικά αμετάβλητη και στο διάστημα 2010-2020. Συνεπώς, εντός του ήδη διαμορφωμένου πλαισίου στο οποίο δίνεται έμφαση στην έρευνα και την τεχνολογία, καταλήγουμε σε μια στασιμότητα ως προς την ακολουθούμενη πολιτική.

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση του τομέα έρευνας και τεχνολογίας με κοινωνικά μέσα, έχουμε περαιτέρω αναβάθμιση του συγκεκριμένου χώρου δημόσιας πολιτικής, ως προς το μερίδιο της πολιτικής στον κοινοτικό προϋπολογισμό και την εδραίωσή του ως τρίτης σημαντικότερης –χρηματοδοτικά– δράσης της Ε.Ε. Από την άλλη, η Επιτροπή προτείνει ορισμένες αλλαγές αναφορικά με το περιεχόμενο του νέου Προγράμματος, όμως αυτές δεν αποτελούν ιδιαίτερη τροποποίηση των

όσων ισχύουν μέχρι σήμερα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η Επιτροπή ακολουθεί πλήρως την πεπατημένη (business-as-usual). Συνεπώς στο χρηματοδοτικό σκέλος της πολιτικής παρατηρούμε μια περαιτέρω αναβάθμιση, έστω κι ως συνέχιση των όσων έχουν σημειωθεί και παλαιότερα, με την αύξηση των πόρων για έρευνα και τεχνολογία και τις σχετικά οριακές βελτιώσεις ή μεταβολές του επόμενου Προγράμματος Πλαισίου και των εργαλείων του.

Ως προς τις συνέπειες που θα έχουν αυτές οι εξελίξεις για την Ελλάδα, την ελληνική ερευνητική κοινότητα και την αντίστοιχη εγχώρια δημόσια πολιτική, αναμένουμε ότι η κατάσταση δεν θα μεταβληθεί, παρά μόνο αν ισχύσει η δεσμευτικότητα μέτρων, όπως η αιρεσιμότητα. Και πάλι όμως μένει να αποδειχθεί στην πράξη το μέγεθος της μεταβολής που θα φέρει μια τέτοια εξέλιξη. Τέλος, αναμένουμε, ότι χρηματοδοτικά θα διατηρηθεί η εικόνα της σχετικά μειωμένης ελληνικής συμμετοχής στα ανταγωνιστικά κοινοτικά ερευνητικά έργα και η κάμψη της εισροής πόρων που παρατηρήθηκε κατά τη δεκαετία του '00 σε σχέση με τη δεκαετία του '90, αν και αυτή εξακολουθεί να παραμένει σε ικανοποιητικά επίπεδα.

Σημειώσεις

1. Κατά την εφαρμογή της πολιτικής για τη συνοχή η Επιτροπή προτείνει μια σειρά κανόνων για την περίοδο 2014-2020. Μεταξύ άλλων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει τη συμπερίληψη της αρχής της αιρεσιμότητας (conditionality) στη Σύμβαση Εταιρικής Σχέσης (το νέο ΕΣΠΑ) μεταξύ της Ε.Ε. και των κρατών μελών. Έτσι, η ελληνική πλευρά –όπως και κάθε άλλο κράτος μέλος- θα κληθεί να ικανοποιήσει κριτήρια που αφορούν στην περίπτωση της έρευνας και της τεχνολογίας: α) την «έξυπνη εξειδίκευση» (smart specialization), β) την υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου εθνικού πλαισίου για τους διαθέσιμους πόρους για την έρευνα και την καινοτομία και γ) την υιοθέτηση ενός πολυετούς εθνικού σχεδίου για την προώθηση των έργων που αφορούν τις μεγάλες ερευνητικές ευρωπαϊκές υποδομές (ESFRI). Σε αυτό το πλαίσιο, η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας έχει ξεκινήσει διερεύνηση για τον εντοπισμό συγκεκριμένων τομέων, συγκεντρώνοντας σχετικά στοιχεία και ζητώντας τη συνεργασία και των Περιφερειών για το γεωγραφικό καταμερισμό της έξυπνης εξειδίκευσης. Με αυτό τον τρόπο σημειώνεται –τυπικά, για την ώρα- επίδραση της κοινοτικής αναπτυξιακής στρατηγικής της Ε.Ε. για την περίοδο 2014-2020 στην εθνική πολιτική έρευνας και τεχνολογίας. Από την άλλη, η πιθανότητα σύνδεσης της απρόσκοπτης χρηματοδότησης ενός κράτους μέλους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία με τον προγραμματισμό και την εφαρμογή μέτρων και πολιτικών, όπως η ύπαρξη ενός εθνικού πλαισίου για τους διαθέσιμους πόρους για Ε-Τ-Κ και ενός σχεδίου για την προώθηση των έργων που αφορούν τις μεγάλες ερευνητικές ευρωπαϊκές υποδομές θα εξαναγκάσει τα κράτη μέλη να προσαρμοστούν. Για την ελληνική πλευρά τα μέτρα που έχουν άμεσα οικονομικό-χρηματοδοτικό χαρακτήρα, χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, λόγω των έκτακτων δημοσιονομικών συνθηκών και της ανάγκης περικοπής των δημόσιων δαπανών.
2. Εντός του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (Π.Δ.Π.) και πέρα από το ποσό που προτείνεται για το Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» για την περίοδο 2014-

2020 προστίθεται το κονδύλιο για την ανάπτυξη του παγκόσμιου συστήματος δορυφορικής πλοήγησης Galileo (7 δισ. €), η χρηματοδότηση των δράσεων για την Πυρηνική Ασφάλεια και τα Απόβλητα (700 εκατ. €) που παλαιότερα αποτελούσε μέρος του Προγράμματος Πλαισίου (τμήμα Ευρατομ), καθώς και το χρηματοδοτικό «Περιθώριο» για τον Τίτλο 1 «Εξυπνη και Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη» (4 δισ. €). Αρχικά προτάθηκε η χρηματοδότηση του Διεθνούς Πειραματικού Θερμοπυρηνικού Αντιδραστήρα (ITER) (2,7 δισ. €) και η χρηματοδότηση της ανάπτυξης του Συστήματος Παγκόσμιας Παρακολούθησης για το Περιβάλλον και την Ασφάλεια (GMES) (5,8 δισ. €) εκτός Π.Δ.Π., αλλά κατά τη διαπραγμάτευση σε επίπεδο Συμβουλίου αποφασίστηκε τελικά η συμπερίληψη των δυο δράσεων στο Π.Δ.Π. (Council of the European Union, 2012).

3. Μέσα από το συνδυασμό έρευνας-τεχνολογίας-καινοτομίας επιδιώκεται η αύξηση στις απασχόλησης, η ανάκαμψη στις οικονομικής ανάπτυξης, η ενίσχυση στις ανταγωνιστικότητας του ευρωπαϊκού παραγωγικού τομέα και η βελτίωση στις ευημερίας και στις ποιότητας στις ζωής.
4. 1,6 δισ. € για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Τεχνολογίας (http://ec.europa.eu/budget/figures/fin_fwk0713/fw0713_en.cfm) και 300 εκατ. € μέσω των Κοινοτήτων Γνώσης και Καινοτομίας (Knowledge and Innovation Communities – KIC) (<http://eit.europa.eu/about/budget.html>). Οι πληροφορίες ανακτήθηκαν στις 23 Νοεμβρίου 2011.
5. Η αρχική πρόταση της Επιτροπής προέβλεπε τη χρηματοδότηση του ITER εκτός Π.Δ.Π., όμως το Συμβούλιο αποφάσισε για το αντίθετο στις σχετικές διαπραγματεύσεις για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 που βρίσκονται ακόμα σε εξέλιξη.
6. Σε όρους ισοζυγίου, εισροές στη χώρα από τον κοινοτικό προϋπολογισμό μείον συνεισφορά στον κοινοτικό προϋπολογισμό.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bandelow, N. (2000), “Changing Patterns of European Governance”, *German Policy Studies*, 1/1, 2--7.
- Breard, D., and Fougeyrollas A., and Le Mouel P., and Lemiale L., and Zagame P. (2003), “Macro-economic Consequences of European Research Policy: Prospects of the Nemesis model in the Year 2030”, *Research Policy*, vol. 35, 910--924.
- Chrysomallidis, C. (2010), *The Application of the Knowledge-Based Model of Growth in Greece. The Case of Inefficient National Research Policy*. Saarbruecken: LAP LAMBERT Academic Publishing.
- Council of the European Union (2012), *Multiannual Financial Framework (2014-2020) - Negotiating Box*. 10753/12, Brussels: the Presidency.
- European Commission (1985), *Towards a European Technology Community*. COM (85)350 final. Brussels: E.C.
- European Commission (2000), *Towards a European Research Area*. COM (2000)6. Brussels: EC.

- European Commission (2008), *FP6 Final Review: Subscription, Implementation, Participation*, Brussels: European Commission, Research Directorate-General, Directorate A – Inter Institutional and Legal Matters – Framework Programme.
- European Commission (2010), *Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth*. COM(2010) 2020 final, Brussels: EC.
- European Commission (2011a), *A Budget for Europe 2020*. COM(2011) 500 final Part I, Brussels: EC.
- European Commission (2011b), *A Budget for Europe 2020: the current system of funding, the challenges ahead, the results of stakeholders consultation and different options on the main horizontal and sectoral issues*. SEC(2011) 868 final, Brussels: EC.
- European Commission (2011γ), *Annual Growth Survey. Advancing the EU's Comprehensive Response to the Crisis*. COM(2011) 11 final, Brussels: EC.
- European Commission (2011δ), *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Partnering in Research and Innovation*. COM(2011) 572 final, Brussels: EC.
- European Commission (2011ε), *Horizon 2020: Commission Proposes €80 billion Investment in Research and Innovation, To Boost Growth and Jobs*. MEMO/11/848, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/11/848&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (ανάκτηση 1/12/2011)
- European Commission (2011σ), *Horizon 2020: Greece. Country Profile and Featured Projects*, http://ec.europa.eu/research/horizon2020/pdf/country-profiles/greece/country_profile_and_featured_projects.pdf#view=fit&pagemode=none (ανάκτηση 28/11/2011)
- European Commission (2011ζ), *Horizon 2020: The Framework Programme for Research and Innovation*. COM(2011) 808 final, Brussels: EC.
- European Commission (2011η), *Impact Assessment Accompanying the Communication from the Commission 'Horizon 2020 - The Framework Programme for Research and Innovation'. Commission Staff Working Paper, SEC(2011) 1427 final, Brussels: EC*.
- European Council (2010), *Conclusions of the European Council 17 June 2010*. EUCO 13/10, Brussels: General Secretariat of the Council.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1993), *Λευκό Βιβλίο. Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα, Απασχόληση. Οι Προκλήσεις και η Αντιμετώπισή τους για τη Μετάβαση στον 21^ο Αιώνα*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2004), *Η Επιστήμη και η Τεχνολογία, Κλειδιά του Μέλλοντος της Ευρώπης – Κατευθυντήριες Γραμμές της Πολιτικής της Ένωσης υπέρ της Έρευνας*. COM (2004)353. Βρυξέλλες: E.E.

- Μαραβέγιας, Ν., και Χρυσομαλλίδης Χ. (2011), “Ένα βήμα πέρα από τον εξευρωπαϊσμό: η περίπτωση της πολιτικής έρευνας στην Ελλάδα”, σε Ν. Μαραβέγιας (επιμ.), *Εξευρωπαϊσμός στο Μεσογειακό Χώρο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 327-345.
- Μητσός, Α. (2007), “Η Ερευνητική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης”, σε Ν. Μαραβέγιας, και Μ. Τσινιζέλης (επιμ.), *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές. 50 Χρόνια*. Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, 699--754.
- Tilford, S., and P. Whyte (2010), “The Lisbon Scorecard X: The road to 2020”, *Centre for European Reform*.
- Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. (2010), “Δελτίο Τύπου για το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας, 26 Μαΐου, Βρυξέλλες”, *Γραφείο Υπουργού, 26/5/2010, Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων*.